

Revue française de sociologie

Ročník XXXVIII (1997), číslo 1

Michel Gollac: *Des chiffres insensés? Pourquoi et comment on donne un sens aux données statistiques* (Čísla beze smyslu? Proč a jakým způsobem vykládáme data), s. 5-36.

Interpretovat sebraná data je možné díky tomu, že naše odpovědi se vztahují k obecným myšlenkovým schémátům či konvencím. Naše interpretace může částečně vycházet z číselných dat samotných. Šetření týkající se pracovních podmínek jsou příkladem takového přístupu. Překvapující výsledky průzkumu z roku 1991 poukazující na silný úpadek oproti roku 1984 nutí autora k hledání příčin takového vývoje. Důsledky zvoleného metodologického přístupu jsou pravděpodobně zanedbatelné, je tedy vhodné ptát se na reálné změny v oblasti pracovních podmínek: jejich lepší objektivace; zintenzivnění práce.

Nicolas Dodier, Isabelle Baszanger: *Totalisation et altérité dans l'enquête ethnographique* (Zobecňování a jinakost v etnografickém výzkumu), s. 37-66.

Článek se zabývá krizí zobecňujícího přístupu v etnografii a možnými způsoby jejího překonání. Shrnuje základní přístupy „integrující“ etnografie, jakož i kritiky tohoto směru, a nové formy vztahu mezi výzkumem a psaným záznamem jak se vyvinuly v souvislosti s přístupem narativním. Termínem „kombinatorní“ etnografie nazývají autoři článku výzkumné způsoby používané v rámci interakcionismu. Na základě analýzy způsobu zobecňování těmito třemi přístupy empirické etnografie charakterizují autoři rozdílné formy jinakosti vytvářené v průběhu výzkumu.

Pascal Bressoux, Paul Coustère, Christine Leroy-Audouin: *Les modèles multiniveau dans l'analyse écologique: le cas de la recherche en éducation* (Víceúrovňové modely v sociální ekologii: příklad výzkumu v oblasti vzdělávání), s. 67-96.

Víceúrovňové analýzy jsou výsledkem nedávného rozvoje modelování přizpůsobeného problémům sociálně-ekologické analýzy, jsou tedy schopné zachytit vliv prostředí na chování

jedinců. Oblast vzdělávání, kde výuka žáků probíhá v určité třídě a určitém školním ústavu, je jedním z privilegovaných témat této techniky modelování. Článek je srovnáním klasického přístupu a víceúrovňové metody modelování v sociální ekologii, a to jak z hlediska teoretického tak empirického.

Catherine Bidou-Zachariasen: *La prise en compte de l'„effet de territoire“ dans l'analyse des quartiers urbains* (Zařazení prvku teritoria do analýzy městských čtvrtí), s. 97-117.

Východiskem této studie je hypotéza, dle které vyjadřují dysfunkce některých periferních čtvrtí (ty, které jsou předmětem nástrojů „politiky města“) především krizi jistého typu teritoria: „fordistického obytného prostoru“. Na základě studia historie a fungování této městské formy je poukázáno na její dnešní zaostalost. Jsou-li sociální jevy provázající krizi města jak takového spojovány s globálními procesy (proměnami systému výroby), je třeba je také interpretovat z hlediska procesů lokálních, teritoriálně konstituovaných, což je v textu doloženo výsledky terénního průzkumu. Na základě klasické antropologické analýzy dvou městských čtvrtí socioekonomicky velmi blízkých, ale tvořících zcela odlišné urbánní prostory, je doloženo, jakým způsobem se mohou individuální a rodinné trajektorie odlišně organizovat právě v závislosti na teritoriu.

Philippe Masson: *Elèves, parents d'élèves et agents scolaires dans le processus d'orientation* (Žáci, rodiče žáků a pracovníci školy v procesu volby povolání), s. 119-142.

Tento článek vycházející z výsledků zúčastněného pozorování, analýzy několika rozhovorů a zpracování administrativních statistik zkoumá vliv běžného fungování školních ústavů na proces volby povolání žáků středních škol. Autor poukazuje na nejasnost tohoto procesu u žáků tříd nižší úrovně a jejich rodičů. Konečný výběr povolání je výslednicí strukturálních charakteristik školních ústavů a kolektivní akce, závisí na nabídce volných míst a vztahu mezi žáky a učiteli. Sebraná data vedou autora článku k originální analýze závislosti studijních kariér žáků.

Revue française de sociologie

Ročník XXXVIII (1997), číslo 2

Raymond Boudon: *Le „paradoxe du vote“ et la théorie de la rationalité* („Volební paradox“ a teorie racionality), s. 217-227.

Diskuse vztahující se k problému „volebního paradoxu“ mohou být pochopeny pouze v širším kontextu: v souvislosti s otázkou racionálního chování sociálních aktérů a racionality jako takové. Koncepce racionality vycházející z neoklasické ekonomické teorie může být použita při analýze některých sociálních fenoménů. Jindy je ovšem její použití problematické, což platí i v případě hlasování. Některé brilantní teorie se snaží těmito těžkostem vyhnout, nečiní tak ale uspokoivým způsobem, kritizovány jsou i „iracionální“ teorie hlasování. Přijatelného řešení „volebního paradoxu“ lze dosáhnout pouze revizí „utilitaristické“ koncepce racionality.

Jean-Dominique Lafay: *L'analyse économique de la politique: raisons d'être, vrais problèmes et fausses critiques* (Ekonomická analýza politiky: raisons d'être, pravé problémy a falešné kritiky), s. 229-243.

Ekonomická analýza politiky je předmětem ostrých kritik některých (zejména francouzských) politologů. Autor dokazuje, nakolik zúženou definicí takzvané „ekonomické metody“ tyto kritiky používají a poukazuje na nedostatek jiných postupů konkurujících metodě ekonomické, schopných odpovědět na konkrétní otázky, které si tato klade. Dalším předmětem studie je kvalita a význam výstupů a budoucnost ekonomické metody jako prostředku analýzy „politické otázky“.

André Bernard: *La conjoncture économique et le vote: une relation ambiguë* (Ekonomická situace a hlasování: neurčitý vztah), s. 245-264.

Článek se snaží odpovědět na otázku, zdali ekonomika ovlivňuje výsledek politického hlasování. Autor zmiňuje množství literatury psané zejména anglickým jazykem, která (počínaje pracemi G. H. Kramera) analyzuje důsledky stavu ekonomiky pro volební rozhodování. Zároveň mapuje celou škálu kritik zaměřených hlavně z metodologického hlediska proti tomuto přístupu a obhájí komplexní

modely analýzy volebního hlasování, pro které je stav ekonomiky jednou z několika vysvětlujících proměnných.

Ingo Bode: *Le difficile altruisme des groupes d'intérêt* (Problém altruismu zájmových skupin), s. 269-300.

Solidarita aktérů bývá v rámci ekonomické teorie zájmových skupin inspirované metodologickým individualismem zpracovávána jako otázka kolektivního egoismu. Mikrosociologická analýza dokazuje, nakolik takovýto přístup redukuje reálné strategie těchto skupin. Svou roli zde (nad zájmy materiálními) totiž může hrát i etická dimenze solidarity. Studium jedné odborové organizace dokazuje významný vliv zejména altruismu vedoucích pracovníků. Přesto je třeba uvažovat i vnitřní napětí mezi aktivními členy a více či méně utilitaristickou základnou.

Paul Bouffartigue, Charles Gadéa: *Les ingénieurs français. Spécificités nationales et dynamiques récentes d'un groupe professionnel* (Francouzští inženýři. Národní specifika a současná dynamika profesní skupiny), s. 301-326.

Francouzští inženýři dnes prodělávají četné změny. Dle autorů článku je zřejmě ještě příliš brzy na jejich zhodnocení, je ale užitečné stanovit nejdůležitější charakteristiky francouzského systému inženýrské kvalifikace a provést srovnání s ostatními industrializovanými zeměmi.

Pascale Chapat: *Castes, religions et sacré au Kerala (Inde du sud): des chrétiens dans une société multi-castes et pluri-religieuse* (Kasty, náboženství a posvátné ve státě Kérala (jižní Indie): křesťané ve společnosti multikastovní a pluralitně náboženské), s. 327-350.

Kéralští křesťané jsou rozdělení do několika církví, ale zároveň i do četných endogamních skupin. Autoři studie ukazují, že tyto endogamní skupiny tvoří zároveň stejný počet kast a že v Kérole existuje pouze jedna kastovní společnost, kterou tvoří individua nezávisle na náboženském vyznání. V článku je poukázáno na přítomnost kast v nehinduistických skupinách a na existenci posvátného (definovaného spolu s Durkheimem jako soubor přesvědčení

sdílených všemi) tvořícího základ společenské vazby.

Agnes Villechaise: *La banlieue sans qualités. Absence d'identité collective dans les grands ensembles* (Periférie bez přívlastku. Absence kolektivní identity na sídlištích), s. 351-374.

Periférie je definována jako heterogenní a komplexní svět, každodenní život jejích obyvatel uniká souhrnnému popisu. Sociologický výzkum jedné sídlištní čtvrti blízko Bordeaux přesto umožňuje pojmenovat vlastnost odrážející zkušenost lidí žijících na sídlištích: frustraci z neschopnosti ekonomicky dostat osvojenému modelu středních tříd. Z této frustrace, která charakterizuje zchudlé střední třídy, se rodí bolest lidí unavených neúspěchy, rozdělných vnitřními konflikty, bez kolektivní příslušnosti, střežících si své soukromí, kteří zvolili individuální strategii vzdorování všem problémům.

Revue française de sociologie

Ročník XXXVIII (1997), číslo 3

Pierre-André Chiappori, Kristina Orfali: *Préférences et interactions* (Preference a interakce)

Článek srovnává přístup mikroekonomie a sociologie jednání s důrazem na dvě témata: reprezentaci individuálního výběru a způsob modelování interakcí mezi malým počtem aktérů. Analýza je doplněna příklady z oblasti lékařství.

Raymonde Moulin: *Patrimoine national et marché international* (Národní dědictví a nadnárodní trh)

Na základě sociologické analýzy interakcí a ekonomické analýzy nedokonalé informace studuje autor článku rozpornou situaci, ve které se nachází veřejná správa v souvislosti s ochranou národního dědictví na jedné straně a rozvojem trhu volným oběhem uměleckých předmětů na straně druhé. Téma je rozpracováno v souvislosti s geografickým a ekonomickým aspektem globalizace trhu a historickým a právním kontextem vzniku národního kulturního dědictví.

Mohamed Cherkaoui: *Le réel et ses niveaux: Peut-on toujours fonder la macrologie sur la*

micrologie? (Úrovně reality: Je možné zakládat makro- na mikro-?)

Studie je příspěvkem k diskusi nad vztahem mikrosociologie a makrosociologie. Ukazuje, že nejběžnější definice mikro- a makro-, založená na velikosti, je chybná a nabízí definici trojdimenzionální. Na základě tří daných dimenzí je zde pak vytvořena typologie celku sociologických a ekonomických teorií, z nichž si žádná nemůže činit nárok na řešení otázky vztahu mikro- a makro- navzdory tomu, že některé z nich jsou silnější než ostatní.

Bernard Gazier: *Tris et contôles des salariés dans les organisations: Quelques chassés-croisés entre économie et sociologie* (Výběr a kontrola zaměstnanců v organizacích: střet ekonomie a sociologie)

Studium oblasti zaměstnání je ve Francii již dvacet let místem střetu ekonomie a sociologie. Analýza základních proměnných (schopnost být zaměstnán, moc a strategická racionalita, kultura podniku) svědčí o oboustranné závislosti disciplín v této otázce spíše než o vztahu komplementarity či konkurence, který bychom mohli očekávat.

Denis Segrestin: *L'entreprise à l'épreuve des normes de marché. Les paradoxes des nouveaux standards de gestion dans l'industrie* (Podnik pod tíhou trhem stanovených norem. Paradoxy nových standardů řízení v průmyslu)

Podniky jsou konfrontovány s rozšířením nového typu mezinárodních norem řízení a zajišťování kvality, jejichž cílem je podpořit v organizacích standardizovaný způsob řízení a koordinace, který by vedl ke zvýšení spolehlivosti kooperace v rámci průmyslu. Stať odhaluje ambivalenci tohoto nástroje, který přispívá k diferenciaci jednotlivých firem a namísto odbourání vlivu místní správy ji posiluje.

Pierre-Michel Menger: *Temporalité et différences interindividuelles: l'analyse de l'action en sociologie et en économie* (Časovost a rozdíly mezi individui: analýza jednání v sociologii a ekonomii)

Rozpor mezi sociologickou a ekonomickou analýzou jednání, identity sociálních aktérů a interakce může být znovu uchopen a překonán zasazením problému do kontextu časovosti

jednání a rozdílů mezi aktéry. Zkoumání několika skupin teorií ukazuje, že jednotlivé přístupy jsou rozloženy na škále determinismus-indeterminismus, která prochází napříč oběma disciplínami a umožňuje chápat dynamiku sociálního jednání novým způsobem.

Revue française de sociologie

Ročník XXXVIII (1997), č. 4

Louis Chauvel: *L'uniformisation du taux de suicide masculin selon l'âge: effet de génération ou recomposition du cycle de vie?* (Vyrovnání míry sebevraždy mužů z hlediska věku: generační efekt či proměna životního cyklu?)

Za posledních dvacet pět let došlo ve Francii k podstatné proměně křivky sebevraždy: dříve rostla míra sebevraždy spolu s věkem, dnes jsou věkové skupiny z tohoto hlediska vyrovnány. Dva statistické modely nabízejí odlišnou interpretaci tohoto vývoje. První, klasický, se snaží oddělit vliv věku, generace a životního období a dochází tak k závěru, že některé generace mají silnější tendenci k sebevraždy než jiné. Druhý model předpokládá ústřední roli proměny životního cyklu (vztahu mezi věkem a obdobím života). Studie je rozšířena o příklad Spojených států a dalších patnácti zemí.

Philippe Besnard: *Mariage et suicide: la théorie durkheimienne à l'épreuve d'un siècle* (Svatba a sebevražda: durkheimovská teorie o sto let později)

Studium vztahu mezi manželstvím a sebevraždou je ústředním tématem Durkheimovy *Sebevraždy*, publikované před sto lety. Cílem tohoto článku je ověřit danou teorii na současných datech týkajících se sebevraždy ve Francii.

Závislost sebevraždy na manželském stavu je dána do souvislosti s několika indikátory oslabení pozice manželství jako instituce během posledního čtvrtstoletí. Navzdory obtížnosti testování Durkheimových závěrů je tato teorie výsledky obecně potvrzena.

Marie Duru-Bellat, Alain Mingat: *La constitution de classes de niveau dans les collèges; les effets pervers d'une pratique à visée égalisatrice* (Jednotné třídy na středních školách; zvrácené důsledky nivelizačního přístupu)

Tento text nabízí odhad důsledků zavedení jednotných tříd a možný způsob operacionalizace tohoto konceptu. Zajímá se o roli, kterou hraje rozřazení žáků dle studovaného jazyka do jednotných tříd uvnitř jednotlivých ústavů. Studie nabízí analýzu vlivu tohoto přístupu na školní výsledky žáků a jejich studijní orientaci. Ukazuje se, že jednotné třídy mají na této úrovni studia spíše tendenci k posílení nerovnosti mezi žáky.

Pascale Trompette: *La négociation dans l'entreprise: symbolique de l'honneur et recompositions identitaires* (Vyjednávání v podniku: symbolika (ti) a proměny identity)

Článek, založený na etnografickém výzkumu z průmyslového prostředí, analyzuje několik epizod z historie sociálních vztahů a vyjednávání uvnitř podniku příslušejícímu k nukleárnímu odvětví. Autor zkoumá systém aktérů s cílem analyzovat proces utváření pole pro vyjednávání. Hlavním tématem analýzy je prostor významu, ve kterém se konstruuje a obnovují sociální kompromisy. Tento přístup obohacuje jinak tradiční způsoby chápání procesu vyjednávání.

Klára Volná

Sociological Review

2

CONTENTS

ARTICLES

Pauer, J.: The Problem of Moral Norms and Values in the Czech-German Discussion	131
Vobruha, G.: Income Mixes. Work and Income Beyond Full Employment	151
Rabušic, L., Kepáková, K.: The Sexual Behaviour of Adolescents and HIV Risk	161
Reifová, I.: Adorno and Lazarsfeld: An Encounter of the Apocalyptic and the Integrated	181

OVERVIEW ESSAY

Buščíková, L.: Social Network Analysis	193
--	-----

FROM SOCIOLOGICAL SURVEYS

Sýkorová, D.: The Family and Community in Central Europe	207
--	-----

STUDENTS' WRITINGS

Tkáč, G.: Prague's Cultural Facilities	219
--	-----

REVIEWS	233
---------	-----

NEWS AND INFORMATION	239
----------------------	-----

ANNOTATION	241
------------	-----